

**Integration- och
arbetsmarknadsförvaltningen**
Agnesa Gashi

2024-02-29

Dnr AN 2023-258
Dnr KS 2023-837

Arbetsmarknadsnämnden

Motion (KD) - Obligatoriska hembesök vid ansökan om försörjningsstöd, svar

Förslag till arbetsmarknadsnämndens beslut

1. Integrations- och arbetsmarknadsförvaltningens beslut tillstyrks.

Förslag till kommunstyrelsens beslut

1. Integrations- och arbetsmarknadsförvaltningens beslut tillstyrks.

Förslag till kommunfullmäktiges beslut

1. Motionen avslås med hänvisning till att ett införande av obligatoriska hembesök bedöms gå emot gällande grundlagsstiftning och JO-utlåtanden.

Ärende

Liselotte Fager (KD) och Lars Roxå (KD) föreslår i en motion daterad 2023-10-17 att:

- Ge Arbetsmarknadsnämnden i uppdrag att utreda möjligheten att göra obligatoriska hembesök vid ansökan om försörjningsstöd.

Motionen föreslår att Linköpings kommun beslutar att ge arbetsmarknadsnämnden i uppdrag att utreda möjligheten att göra obligatoriska hembesök vid ansökan om försörjningsstöd med anledning av att det finns erfarenheter från andra kommuner där obligatoriska hembesök har införts att hanteringen av utredning om rätten till ekonomiskt bistånd har effektiviserats och kostnaderna för försörjningsstöd har minskat genom att rätt bidrag betalas ut.

I Riktlinjer för ekonomiskt bistånd, beslutade av arbetsmarknadsnämnden, framgår att hembesök alltid ska genomföras där behov och syfte finns. De riktlinjerna bedöms därmed ange riktning i frågan utifrån gällande lagstiftning. Att införa obligatoriska hembesök kan likställas med att införa hembesök med tvång vilket går emot grundlagsstiftningen och JO-utlåtanden som beskrivs i tjänsteskrivelsen. Med anledning av detta är förslag till beslut att avslå motionen.

Beslutsunderlag:
Tjänsteskrivelse – Motion (KD) – Obligatoriska hembesök vid ansökan om
försörjningsstöd, svar, 2024-02-29
Bilaga - Motionen

Bakgrund

Idag gör Integrations- och arbetsmarknadsförvaltningen, ekonomiskt bistånd, hembesök om det föreligger ett tydligt syfte bakom det och om det har en betydelse för beslutet som ska fattas, detta i linje med beslutade riktlinjer. Hembesök kan användas som ett kompletterande utredningsverktyg och ger en större förståelse för individens levnadssituation vilket utgör ett bredare bedömningsunderlag för rätten till ekonomiskt bistånd. Hembesöket måste meddelas till klienten innan det genomförs. Ett hembesök genomförs inte om klienten inte samtycker till det. I de fall en klient nekar till hembesök kan det påverka klientens rätt till ekonomiskt bistånd då klienten inte bedöms medverka till utredningen.

Hembesök får inte strida mot 2 kap. 6 § Regeringsformen och/eller artikel 8 i Europakonventionen. Klientens frivillighet till ett hembesök är avgörande och vägledande.

I 2 kap. 6 § Regeringsformen står att:

“Var och en är gentemot det allmänna skyddad mot påtvingat kroppsligt ingrepp även i andra fall än som avses i 4 och 5 §§. Var och en är dessutom skyddad mot kroppsvisitation, husrannsakan och liknande intrång samt mot undersökning av brev eller annan förtrolig försändelse och mot hemlig avlyssning eller upptagning av telefonsamtal eller annat förtroligt meddelande. [...]

Utöver vad som föreskrivs i första stycket är var och en gentemot det allmänna skyddad mot betydande intrång i den personliga integriteten, om det sker utan samtycke och innebär övervakning eller kartläggning av den enskildes personliga förhållanden. Lag (2010:1408).”

Integrations- och arbetsmarknadsförvaltningen hänvisar till Justitieombudsmannen (JO, dnr. 6514-2009, 6515-2009 och 6516-2009, 2010-12-15) som gjort en utredning om obligatoriska och systematiska hembesök i samband med ansökan om ekonomiskt bistånd i Stockholms kommun efter att en anmälan kommit till dem. I denna utredning finns även ett yttrande från Socialstyrelsen, synpunkter från Sveriges Kommuner och Landsting (nuvarande Sveriges Kommuner och Regioner) och tidigare beslut från JO samlade kring frågan. Av utredningen framgår bland annat att:

- Ett beslut om ekonomiskt bistånd grundar sig på en individuell bedömning om rätten till ekonomiskt bistånd. Endast uppgifter som är relevanta för bedömningen ska inhämtas.
- Efter att en ansökan om ekonomiskt bistånd skickats av den enskilde är det frivilligt för den enskilde att medverka vid utredningen. Utredningen kan inte genomföras om den enskildes motsätter sig det. En naturlig följd av detta är att den enskilde ges ett reellt inflytande i utredningsprocessen och att utredningsarbetet görs tillsammans med honom eller henne.
- Det kan finnas ett befogat intresse av socialtjänsten att genomföra ett hembesök, till exempel för att utreda om en person bor på adressen som uppges eller om personen är sammanboende eller inte. Detta får

däremot inte strida mot 2 kap. 6 § RF och/eller artikel 8 i Europakonventionen.

- Socialnämnden får inte ha som rutin att hembesök ska göras hos alla som ansöker om försörjningsstöd. En undersökning av den enskildes hem måste begränsas till sådana fall där ett hembesök anses vara nödvändigt för att nämnden ska få ett tillfredsställande underlag för prövningen av den enskildes ansökan om försörjningsstöd.
- Det finns inga hinder för att socialtjänsten erbjuder alla biståndssökande hembesök så länge det bygger på frivillighet från den sökande. Ett hembesök kan ge värdefull information till utredningen om ekonomiskt bistånd. Det kan även vara en åtgärd som sökande uppskattar.
- Frivilligheten till ett hembesök måste vara reell. Grundlagsskyddet får inte kringgås genom att myndigheten utifrån ett hotfullt uppträdande eller antydningar om att den enskilde är tvungen att öppna sitt hem för ett besök för att ha rätt till ekonomiskt bistånd.
- Det finns extrema situationer då kommunens socialtjänst måste gå in med tvång i en bostad. Det görs i så fall i samverkan med polisen och kan t.ex. handla om misstänkt barnmisshandel eller vanvård, misstanke om att någon ligger svårt sjuk eller avliden i sin bostad och liknande extrema situationer. Vid en vanlig ansökan om försörjningsstöd finns dock inga tvångsinslag, vare sig när det gäller hembesök eller något annat. Däremot är kommunen beroende av att från den sökande få den information och de uppgifter som behövs för att kunna utreda och bedöma om det finns behov av bistånd.

JO anförde i sin utredning stark kritik till stadsdelsförvaltningar i Stockholm som hade som rutin att hembesök skulle göras hos alla som uppbar ekonomiskt bistånd och att rätten till ekonomiskt bistånd kunde påverkas om den enskilde brister i samarbetsviljan mot detta. Kravet på hembesök baserades därmed inte på en individuell bedömning. Rutinen anses vara generell och står i uppenbar strid med de principer om självbestämmande och integritet som gäller för hur socialtjänsten ska bedriva sin verksamhet.

Då beslut från JO inte är rättsligt bindande innebär det att en kritiserad myndighet, rent formellt, inte behöver ändra på sitt arbetssätt trots kritik. Däremot ingår det i JO:s uppdrag att granska om myndigheter följer de lagar och förordningar som gäller vid handläggning av olika ärenden.

Integrations- och arbetsmarknadsförvaltningens slutsats

I Riktlinjer för ekonomiskt bistånd, beslutade av arbetsmarknadsnämnden, framgår att hembesök alltid ska genomföras där behov och syfte finns. De riktlinjerna bedöms därmed ange riktning i frågan utifrån gällande lagstiftning. Att införa obligatoriska hembesök kan dessutom likställas med att införa hembesök med tvång vilket går emot grundlagsstiftningen och JO-utlåtanden som beskrivits ovan. Med anledning av detta är förslag till beslut att avslå motionen.

Ekonomiska konsekvenser

Med förslaget att motionen avslås uppstår inga ekonomiska konsekvenser. Ett utökat antal hembesök skulle riskera att organisationens effektivitet snarare minskar än ökar såsom motionen motiverar. Det riskerar också att skada tillit och inkludering, vilket hämmar motivationen till att nå egen försörjning.

Kommunala mål

Lättillgänglig, god och jämlik välfärd

Fler i jobb och egenförsörjning

En organisation med hög produktivitet och effektivitet

[Länk till kommunfullmäktiges övergripande mål](#)

Jämställdhet

Jämställdhetsanalys i ärendet är inte påkallad.

Information eller förhandling enligt lag (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet

MBL-information eller förhandling är inte påkallad.

Kommunledningsförvaltningen

Paul Håkansson

Integration- och
arbetsmarknadsförvaltningen
Mikaela Schullström

Beslutet skickas till:
Motionärerna
Kommunstyrelsen